

The mission of social education - to create needed most favorable conditions for full self-realization, self-development of a specific person, updating its way to the inner circle in the transmission of social experience from generation to generation; to create the training environment in the immediate environment of the individual; in shaping socially acceptable, socially relevant group and collective norms, orientations and values; in addressing social deviations, providing social and educational support and protect children overcome social exclusion

Key words: education, socialization, social education.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2016 р.

Прийнято до друку 25.03.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК [316.614 : 316.362] (477)

Ю. М. Нагорний

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СІЛЬСЬКИХ КЛУБНИХ ЗАКЛАДАХ

Кожна людина народжується несвідомим немовлям, вже упродовж першого року життя змушена, оволодівши рідною мовою як засобом раціонального відображення невідомого оточення, все своє подальше життя присвятити адаптації до надзвичайно складної структури суспільства, яке формувалося упродовж тисячоліття, накопичуючи безмежний світ духовних і матеріальних набутоків. Мова йде про найважливішу соціальну проблему – оволодіння кожним з нас величезним скарбом національної культури, формування всебічно і гармонійно розвиненої просоціальної особистості. За дивовижно короткий термін людського життя молодим поколінням необхідно опанувати ту частину національної культури, і субкультури власної соціальної мікрогрупи, яка забезпечує здатність успадкувавши традиційну культуру гідно посісти своє місце в суспільстві, а згодом, адаптувавшись до інноваційних елементів новітньої культури, спромогтися на власну культуротворчу діяльність, та в свою чергу, створити нові соціальні цінності, що повинні успадкувати наступні покоління.

Надто коротке життя людини, щоб самотужки опанувати набутками успадкованої культури пращурів. Суспільство в процесі свого історичного розвитку змушено було створити систему соціальних інститутів, котрі були б здатні зробити цей процес цілеспрямованим, спеціально організованим і надзвичайно ефективним. Чільним агентом цього процесу соціалізації, поряд зі сім'єю, дошкільними, шкільними та позашкільними закладами, є клубний дозвіллевий заклад. Він же є

найзручнішим і цілком доступним середовищем розвитку культуротворчої діяльності особистості. Його привабливість пояснюється поліфункціональним змістом і специфічними напрямками діяльності: для мешканців району клуб є одночасно і місцем відпочинку, спілкування з родичами, друзями, знайомими та визначними людьми, і місцем споживання культурних цінностей місцевого та регіонального гатунку, це й місце цілеспрямованого та активного залучення до національної культури через культуру мікросоціуму територіальної громади; клуб є головним місцем розвитку та реалізації найскладніших різновидів творчої діяльності як в сфері духовних, так і матеріальних цінностей, а через художню та політичну самодіяльність клуб врешті респт має бути центром реалізації соціокультурної активності населення.

Та проблема в тому, наскільки ефективно потенційно багатий арсенал можливостей сільських клубних закладів реально впливає на процес соціалізації і соціального виховання сільських мешканців, на формування національно-патріотичної свідомості їх дітей та онуків.

В історичному аспекті дослідження проблем дозвілєвої діяльності активізувалося в СРСР в рамках соціології дозвілля, у Всесоюзному науково-дослідному інституті культури, а також педагогами-науковцями різних кафедр тодішніх інститутів культури. В різних аспектах проблеми соціалізації особистості у сфері сучасного дозвілля розробляли такі українські дослідники, як: Ю. Івасюк (проблеми сімейного дозвілля), І. Костащинська (трансформація дозвілєвої діяльності), В. Кірсанов, О. Копієвська, Т. Нельман (умови розвитку культурно-дозвілєвої діяльності), І. Петрова, Л. Поліщук, Л. Смерж (дозвілля і духовний розвиток особистості) та ін. Вагомий внесок в розроблення методологічних засад дослідження проблем дозвілєвої діяльності зробила відомий український соціолог Н. Цимбалюк (інституційна модернізація культурно-дозвілєвої сфери в Україні). На жаль, дозвілля сільського населення і зокрема, його соціалізація та соціальне виховання в умовах сільських клубних закладів не піддано такому ретельному дослідженню. Певною мірою ця прогалина компенсувалася зусиллями аматорів-дослідників обласниць центрів культури і мистецтв, котрі могли одержувати переважно первинну діагностичну інфрмацію на нерепрезентаційних вибірках.

Таким чином, метою статті є аналіз ефективності процесів соціалізації підростаючих поколінь в умовах сімейно-побутового середовища сільського населення та роль і значення клубних закладів, як інститутів соціального виховання мешканців сільської Слобожанщини.

Про реальний стан поліфункціональності сучасних клубних закладів Слобожанщини свідчать результати соціокультурного моніторингу, що здійснюється упродовж десятків років лабораторією соціокультурних досліджень Харківського обласного центру народної творчості [1]. Так, на запитання стосовно періодичності відвідування клубних закладів 39,0% респондентів відповіли, що відвідують клуб

щотижня і неодноразово, тобто майже четверо з десяти опитаних є постійними відвідувачами клубних закладів у своїх селищах та містечках; ще 28,1% респондентів бувають в клубах один чи декілька разів на місяць. Тобто більше половини мешканців сільських населених пунктів району досить часто й активно відвідують клубні заклади. Лише деяка частка опитаних, яка складає 6,2% опитаних, зовсім не відвідують клуб. Найбільш вагомими завадами відвідування клубу є перенавантаженість домашньою роботою, наявність інших місць проведення свого дозвілля, занедбаний стан клубу та досить низька якість роботи клубних працівників.

Якщо ж певна третина респондентів має вельми пасивне ставлення до призначення клубного закладу, треба встановити причини зниження його авторитету, що мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Суб'єктивний аспект ставлення до клубу як середовища активної дозвіллевої діяльності селян залежить від багатьох якостей, властивостей і особистих характеристик самих респондентів, в першу чергу, від рівня загальної культури особистості, від стану сформованості індивідуальної системи культурних цінностей, просоціальних почуттів, якостей і переконань, нарешті, від характеру соціальної активності особистості.

В теоретичному плані низький рівень довіри до клубних установ з боку сільських мешканців зумовив необхідність співставлення ідеалізованої моделі змісту діяльності клубних закладів з реальним станом діяльності тих конкретних клубних закладів, що потрапили до вибірки моніторингового дослідження. Стосовно того, які просвітні заходи очікують респонденти від сільського клубу, пропозиції останніх були порівняно нечисельними, без особливих інновацій – дві третини опитаних перш за все цікавить якість святкових вечорів, третину опитаних – такі форми роботи, як народні вечорниці, ігри, зустрічі з цікавими односельчанами, показ кінофільмів. Четверть опитаних опікуються заняттями гуртків народної творчості, родинними святами, творчими зустрічами з артистами, митцями та представниками місцевої влади. За свідченням експертів, зазначені вище форми діяльності клубних установ, що мають попит у населення, є досить традиційними формами організації клубного дозвілля.

Слід визначити, що респонденти у позитивних підходах до діяльності клубних закладів виявили неабияку ринково-економічну свідомість - за якісно організовані клубні заходи та надання необхідних Слобожанцям послуг вони згодні платити свої гроші. Так, третина опитаних готові заплатити за навчання їх самих або дітей і онуків шиттю, вишиванню, конкретним народним ремеслам, танцювальному мистецтву. Четверта частина опитаних сплатила б за навчання вокальному мистецтву, грі на музичних інструментах, кожен п'ятий-сьомий – за навчання водінню та технічному обслуговуванню мото- чи автотранспорту; спортивним іграм, за організацію занять в спортивних секціях; навчання іноземній мові, психотренінги володіння собою тощо.

Також про позитивну упередженість опитуваних стосовно діяльності клубних установ на перцептивному рівні взаємовідносин типу «відвідувач – клуб» свідчить відповідь пересічних селян на запитання «Чи порадили б Ви своїм родичам, дітям або друзям піти до клубу?», на яке позитивно відповіли майже 80,0% респондентів.

Треба зазначити, що вище мовилося скоріше про пасивно-споглядальні форми соціокультурної діяльності відвідувачів клубів, коли для більшості мешканців це – масові видовища, обрядодії та свята. Жодним словом ні пересічні респонденти, ні опитані також експерти соціокультурних аспектів життєдіяльності району не обмовилися про активне споживання культурних цінностей, до переліку якого можна віднести: організацію колективних форм соціальної активності, участь у турпоходах, поїздки-відвідування закладів культури в районному та обласному центрі, прослуховування й наступне обговорення музичних записів, радіопередач, телепрограм, колективне відвідування виставок, музеїв, колекцій, концертів і вистав за участю відомих артистів та ін.

Не згадуються респондентами також і форми цілеспрямованого активного споживання культурних цінностей, наприклад, регулярне й тривале заняття фізкультурою і спортом, місцеві олімпіади та спртивні змагання, а стосовно респондентів така потреба є, бо майже 12,0% населення області платили б гроші за свою участь або участь їх дітей у спортивних іграх і спортивних секціях, також відвідування кінофільмів або вистав з улюбленими артистами, цілеспрямовані мандрівки, турпоїздки, з метою поглиблення своїх знань та вражіннь, заняття бджільництвом, тваринництвом, колекціонування та за інші «хобі». Натомість ми маємо міркування експертів від культури про те, що 95% клубних установ надають населенню платні послуги, та лише десь 40% з них є рентабельними.

Соціокультурна розвідка системи культуротворчої діяльності передбачає як порушення питань, спрямованих на встановлення змісту і структури дозвілєвої діяльності сільських мешканців, так і з'ясування особливостей процесу соціалізації сільських мешканців [2, с. 15 – 22]. Маються на увазі особливості процесу соціального виховання особистості із врахуванням соціально-педагогічних зусиль різних суб'єктів цих процесів, зокрема клубних установ, як спільноти клубних працівників. До того ж треба нагадати «алгоритм» соціально-виховної діяльності клубних працівників, а саме: стосовно певних аспектів культури якась більша частка відвідувачів клубу перебуває на рівні споживання культурних цінностей (*стихийне, цілеспрямоване, активно-цілеспрямоване*), друга частина респондентів, адаптувавшись до певних форм культури, починають самі займатися творчою діяльністю, ну а третя частина, мабуть таки нечисельна – вже дозріла до соціальної активності, до організації різних видів культурного дозвілля для своїх односельців [3, с. 11 – 18].

Як правило, рівень споживання культурних цінностей більше притаманний дітям, підліткам і молоді і базується на таких природних механізмах соціалізації особистості як імпринтинг, екзистенційний натиск, навіювання, імітування та рефлексія. Цей етап формування свідомості підростаючого покоління дуже важливий, бо клубні працівники чудово розуміють, що саме на цьому рівні формується певна система культурологічних знань, умінь, навичок, переконань і звичок та загалом визначається певний тип світобачення майбутнього громадянина.

Першочерговим завданням на шляху побудови моделі культуротворчої діяльності мешканців району було змалювання реального стану творчої діяльності наших респондентів. З цією метою їх запитали: «Чим саме у вільний час Ви займаєтеся в клубі?». Відповідь на це запитання спромоглися дати лише 56% респондентів, проте відсутність будь-яких думок від іншої частини респондентів свідчить скоріше про незадовільне ставлення до клубу та його можливостей.

Для визначення специфіки клубних установ як центрів розвитку творчих сил населення проводився порівняльний аналіз тих видів дозвілєвої діяльності, які культивуються респондентами вдома і в клубі. Дані опитування свідчать про різні варіанти дозвілля за місцем його проведення.

Перший з них – різні види дозвілля переважно вдома: як з'ясувалося, це – колекціонування (незалежно від того, що цим займається надто мала частка респондентів і в клубі цей вид активної цілеспрямованої діяльності не культивується зовсім), землеробство, садівництво (зазвичай в клубі цим займатися неможливо, але вдосконалення знань і практичних навичок в агрономічному гуртку клубу справа досить перспективна), вивчення нетрадиційних релігій, образотворча діяльність (в цьому виді творчості приблизно шестеро художників-аматорів із семи не бачуть свого місця в клубі), літературна творчість (в умовах клубу нею займається лише кожен з п'яти зацікавлених), спорт (теж перспективний напрям дозвілєвої роботи для працівників клубу, зважаючи на те, що поза їх увагою залишаються кожен тріє респондентів з чотирьох потенційних фізкультурників).

Другий варіант дозвілєвої діяльності – і в клубі і вдома, а це: кіно-, відеотворчість, вивчення техніки, та різні види моделювання. Стосовно цих видів дозвілєвої діяльності вірогідним є певний резерв розширення цих напрямів клубної роботи.

І, нарешті, третій варіант місця організації творчого дозвілля – переважно або виключно в клубі. Це такі види діяльності, як вивчення іноземних мов, навчання гри на музичних інструментах, вокальна творчість, різні види хореографічного мистецтва. Останні дані, окрім оволодіння іноземними мовами, як свідчить досвід та опитування експертів, є специфічними напрямками в діяльності клубів як традиційних центрів розвитку художньої самодіяльності та народного аматорства.

Для поглибленого вивчення ситуації за таким аспектом дозвілленої діяльності мешканців Барвінківщини, як творча діяльність в умовах клубних закладів, слід проаналізувати не тільки рангову характеристику видів творчої діяльності в клубі, а й її структурні особливості. Така поглиблена інформація потрібна для визначення тактичних і стратегічних аспектів діяльності конкретних сільських клубів, тобто прогностичних аспектів галузі культури на селі, а можливо, і в усій культурно-освітній системі регіону.

Мова йде про завдання відродження й сучасного розвою усіх аспектів національної традиційної культури на основі наукового аналізу: детального і точного змалювання сучасного стану цієї галузі, по-друге, надійне й аргументоване пояснення соціальних суперечностей у ній, визначення якісних і кількісних характеристик причинно-наслідкових зв'язків з кожного аспекту діяльності клубів, а також чіткий науковий прогноз найвірогідніших сценаріїв подальшого розвитку державної системи сільських клубних закладів.

За даними соціокультурних моніторинрів переважна частка респондентів найчастіше в клубі займаються таким видом творчості, як вокально-хорове мистецтво, це – майже 18% від загальної кількості опитаних. Також до розряду модальних слід віднести хореографічне мистецтво в клубних установах, яким займаються в клубі майже 16% сільських мешканців. Всі інші види діяльності в клубі не відрізняються масовістю і не перевищують 10% бар'єру, серед яких, зокрема - гра на музичних інструментах – яку культивують ще 7,5% респондентів, зайняття спортом і фізичною культурою – 6,2%, кіно- та відеотворчість – 5,5%, самодіяльний театр – 2,7% та інші види клубної діяльності.

Як показав подальший кореляційний аналіз, кожен факт клубної творчості будучи усередненою статистикою приховує дуже багато цікавих аспектів, пов'язаних з впливом різних факторів. Так, стосовно такого модального виду клубної творчості як вокально-хорове мистецтво з'ясувалося, що різними видами співу найчастіше займаються жінки, їх частка становить понад 22,0%, тоді як серед чоловіків таких лише 8,0%. Про тенденцію зменшення чоловіків у складі хорових колективів районів області також свідчить факт про те, що вдома вокальним мистецтвом не займається жоден чоловік, водночас як серед жінок ця частка становить 17%.

Як з'ясувалося, фактор віку, теж певним чином впливає на заняття в клубі вокально-хоровою творчістю. Гіпотетичне припущення про те, що з огляду на провідну роль пісенної творчості в національній культурі нашого народу, вокальною творчістю повинні займатися всі вікові категорії населення, загалом підтвердилося. Дійсно, чим вище освіта наших респондентів, тим більше вони схильні до духовних видів культури і творчої самодіяльності, як засобів самосоціалізації. Проте, ця залежність теж нерівномірна: в більшій мірі середня спеціальна та вища

освіти респондентів є серйозними чинниками активної соціалізації особистості в площині вокально-хорової творчості в умовах клубу.

Було розглянуто питання характеру впливу такого фактору, як наявність у респондентів вільного часу. З'ясувалося, що більша частина відвідувачів клубної пісенно-музичної самодіяльності має, на їх думку, мало вільного часу.

Таким чином, можна з впевненістю стверджувати: якщо участь в пісенно-хоровій самодіяльності клубу мотивується саморозвитком і самовихованням, то вона повинна узгоджуватися з напрямом морального самовдосконалення, з просоціальним характером самовизначення, що проявляється в екстравертності особистості, спрямованості на благо суспільства та його позитивне майбутнє. Мова йде, власне, про соціальну активність особистості, як кінцеву мету і засіб свого буття. Відповідно до питання до респондентів: «Чи хотіли б Ви стати організатором якоїсь цікавої справи для своїх друзів і односельців?», засвідчено, що серед соціально активних респондентів частка аматорів пісенно-хорової клубної самодіяльності становить 23,0%, а серед соціально-пасивної групи респондентів ця частка ледве досягла 8,0%. Це і є підтвердженням певної тенденції – соціальна активність та самодіяльна творчість в клубі є взаємозалежними.

Головним видом дозвілєвої діяльності сільських мешканців Слобожанщини є також хореографічне мистецтво. Якщо в клубних установах танцювальну майстерність відшліфовують 15,8% респондентів, а вдома ще 2,1%, то можна стверджувати, що серед мешканців області цікавиться хореографічним мистецтвом майже кожен шостий.

Кореляційний аналіз впливу певної системи факторів на клубну хореографічну самодіяльність статистично значимих стимулюючих впливів не виявив, тобто такі фактори, як стать, вік, рівень матеріального забезпечення, обсяг вільного часу, і рівень соціальної активності, визначального впливу на характер хореографічного самодіяльного мистецтва не мають, за винятком хіба що такого чинника, як рівень освіти. З'ясувалося, що хореографічним мистецтвом в клубі займається переважно все та ж група респондентів із середньою спеціальною та неповною вищою освітою, частка яких в групі клубних хореографів коливається в межах 23,0 – 38,0%.

Третім за популярністю видом дозвілєвої діяльності в клубі, після співів і танців, є гра на музичних інструментах, про що повідомили 7,5% наших респондентів, тобто майже кожен тринадцятий мешканець Харківщини так чи інакше удосконалює свої музичні обдарування. Факторний аналіз цих даних теж виявив певні пріоритети: грою на музичних інструментах як вдома, так і в клубі займається більша частина молодих людей віком до 35 років, яка становить в середньому 20,6% (кожен п'ятий, що музикує вдома); з них організованими формами заняття музичною творчістю в клубі охоплено лише 13,2% молоді села.

Кіно- та відеотворчість серед сільських мешканців є також досить поширеним видом культуротворчої діяльності. Так, в цілому 5,5% опитаних займаються цим видом мистецтва і дозвільної творчості в умовах клубу та ще 11,6% респондентів вдома. Найбільша частка клубних відеоаматорів серед респондентів з високим рівнем освіти, тобто чим вище рівень освіти, тим більша мотивація до клубної кіно-, відеотворчості.

П'ятим, за узагальненим відповідно кількості респондентів, є такий вид творчої діяльності, як літературна творчість. Показник з цього виду творчості складався з частки респондентів в 10,3%, які займаються літературною творчістю вдома, та 2,1% респондентів, які займаються цим в умовах клубного закладу. Отже, можна припускати, що літературною творчістю займається кожен десятий мешканець сіл Харківщини.

Шостим, за популярністю творчим видом дозвільної діяльності селян в клубі, є участь в театральному самодіяльному колективі, про що повідомили 2,1% наших респондентів. Математико-статистичний аналіз та інтерпретація даних стосовно занять театральним мистецтвом показав: театральною самодіяльністю в клубі займаються виключно респонденти з середньою та середньою спеціальною освітою; в цілому це група представників різних вікових верств населення, але з абсолютною перевагою молодших представників; це також переважно люди з найбільш вразливих прошарків сільського населення та представники тієї соціальної групи, яка має дуже мало вільного часу; в переважній більшості не мають своїх дітей, з високим рівнем соціальної активності.

Вищенаведені результати соціокультурної розвідки дали змогу розробити найзагальнішу кількісну модель культуротворчої діяльності респондентів у вигляді умовної «піраміди» – в якій найнижчий, але найвагоміший рівень «споживання культурних цінностей» (пасивне – активне – цілеспрямоване) репрезентує найбільший обсяг видів дозвільної діяльності і включає майже 52% сільського населення. Середній рівень культуротворчої діяльності – «творча діяльність» (для себе – для близьких – для суспільства) також набрав біля 33% респондентів. І нарешті, найвищий соціально-активний рівень культуротворчої діяльності (демонстрація – пропаганда – організація) притаманний для 15% опитаних селян.

На якісному рівні аналізу та інтерпретації даних пропедевтичного дослідження встановлено деякі кореляційні залежності відношення різних категорій респондентів до клубних установ як осередків культуротворчої діяльності, які можна класифікувати як проблемні:

- частка респондентів, які переважно *споживають* культурні цінності поза клубними установами, збільшується пропорційно віковим ознакам респондентів;
- жінки набагато частіше чоловіків мають схильність *«споживати»* культурні цінності поза клубом;

- респонденти з вищим рівнем освіти також частіше за інших мають можливість *споживати* культурні цінності не в умовах клубу;
- *творчими* видами культуротворчої діяльності займають поза клубними установами більша частина людей середнього та старшого віку (від 35 років і більше), а також завеликою тут є частка з числа старшокласників і молоді віком до 18 років;
- дещо більша частина чоловіків порівняно з групою респондентів-жінок здійснюють свою *творчу діяльність* за межами закладів культури;
- поза межами клубних установ *творчою діяльністю* займається також більша частина з числа тих респондентів, що мають високий рівень освіти – середню спеціальну та вищу;
- задоволення потреб в *організації культуротворчої діяльності* поза клубною установою планує здійснювати більшість респондентів похилого віку та молодь віком до 35 років;
- майже вдвічі більша частина чоловіків ніж жінок також планують свою *організаційну діяльність* у сфері культури здійснювати поза клубними установами;
- респонденти з неповною середньою освітою в абсолютній своїй більшості не претендують на клуб як на місце реалізації своїх *організаторських здібностей*.

Досить тривалий моніторинг культуротворчої діяльності мешканців села, здійснений дослідницькою групою обласного центру народної творчості, результати якого проаналізовано вище, дає цілком конкретний матеріал для обґрунтування *необхідності докорінної перебудови системи підтримки культуротворчої діяльності з боку клубних установ в процесі соціалізації сільських мешканців* шляхом розробки та впровадження в реальну дійсність інноваційних соціокультурних і соціально-педагогічних технологій культурно-дозвілєвої діяльності.

Список використаної літератури

1. **Жогленко А. І.** та ін. Культура сіл Харківщини: конкретне соціокультурне дослідження / А. І. Жогленко та ін. – Харків: Регіон-інформ, 2002. – 180 с.
2. **Жарков А. Д.,** Чижиков В. М. Культурно-дозвілєва діяльність / А. Д. Жарков, В. М. Чижиков. – Харків, 2006. – 241 с.
3. **Воловик А.** Педагогіка дозвілля: Підручник / А. Воловик, В. Воловик. – Харків, ХДАК, 1999. – 332 с.

Нагорний Ю. М. Особливості процесу соціалізації особистості в сільських клубних закладах

На підставі емпіричних даних соціокультурної розвідки встановлюються особливості дозвілєвої діяльності сільських мешканців Слобожанщини в процесі соціалізації та соціального виховання підростаючих поколінь. З огляду на місце реалізації дозвілєвих форм

діяльності здійснюється порівняльний аналіз ефективності як сімейного дозвілля, так і системи клубних форм культуротворчої діяльності. Зокрема, методами факторного та кореляційного аналізу з'ясовується ефективність впливу потенційно багатого арсеналу можливостей сільських клубних закладів на реальний процес соціалізації і соціального виховання сільських мешканців. Встановлено певні залежності стосовно характеру ставлення різних категорій респондентів до клубних установ, які можна класифікувати як *проблемні*.

Ключові слова: сімейна сфера дозвілля, структура культуротворчої діяльності, сільський клуб в системі соціалізації і соціального виховання особистості, кореляційний аналіз факторів процесу соціалізації сільських мешканців.

Нагорный Ю. Н. Особенности процесса социализации личности в сельских клубных учреждениях

На основаних эмпирических данных социокультурного исследования определяются особенности досуговой деятельности сельских жителей Слобожанщины в процессе социализации и социального воспитания подрастающих поколений. С точки зрения места реализации досуговых форм деятельности осуществляется сравнительный анализ эффективности как семейного досуга, так и системы клубных форм культуротворческой деятельности. В частности, методами факторного и корреляционного анализа устанавливается эффективность влияния потенциально богатого арсенала возможностей сельских клубных учреждений на реальный процесс социализации и социального воспитания сельских жителей. Установлены определенные зависимости характера отношения различных категорий респондентов в отношении клубных учреждений, которые можно квалифицировать как проблемные.

Ключевые слова: семейная сфера досуга, структура культуротворческой деятельности, сельский клуб в системе социализации и социального воспитания личности, корреляционный анализ факторов процесса социализации сельских жителей.

Nahorni Yu. Characteristic Features of the Process of Personality Socialization at Village Clubs

Based on empirical data from a sociocultural study, the paper specifies the features of leisure activities of Sloboda Ukraine villagers in the process of socialization and social development of the youngsters. With the place of leisure activities taken into account, the author compares the effectiveness of family and club leisure activities. Using, in particular, the methods of factor and correlation analysis, the author determines the effectiveness of the impact of potentially rich resources of village clubs on the real process of socialization and social development of the villagers as well as on fostering national and patriotic awareness of their children. A quality analysis and

interpretation of the data obtained made it possible to identify certain statistically significant features of the attitude of various social and demographic respondent categories to the clubs as cultural centres which can be defined as problem ones.

Solving current problems of personality socialization at village clubs should inspire club staff to creating new techniques of social development of Sloboda Ukraine villagers.

Key words: family leisure, structure of culture creating activities, village club within a system of socialization and social development of personality, correlation analysis of villager socialization process.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2016 р.

Прийнято до друку 25.03.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 37.091.33.4-053.5

Л. М. Петренко

ГРИГОРІЙ ВАЩЕНКО ПРО МІСЦЕ І РОЛЬ ГРИ У НАВЧАННІ Й ВИХОВАННІ ДІТЕЙ

В умовах реформування системи середньої освіти, вищої школи людина та її виховання стає пріоритетною сферою розвитку суспільства. У зв'язку з цим пошук ефективних форм, методів навчання і виховання підростаючого покоління виступає першочерговим завданням педагогічної науки. Інноваційні процеси в системі освіти вимагають від педагогів застосування різних інтерактивних форм і методів навчання, які допоможуть учням одержати ґрунтовні знання, сформувати уміння та особисті якості, необхідні для формування творчої особистості. Його вирішенню сприяє глибоке вивчення педагогічної спадщини видатного українського педагога Г. Ващенка. У нашому дослідженні ми з'ясуємо погляди, думки, рекомендації педагога щодо організації ігрової діяльності учнів, її ролі і впливу на розвиток дитини. Г. Ващенко у своїх працях наголошує, що гра протягом усього життя людини відіграє велику роль, є засобом фізичного, розумового, духовного розвитку, готує дитину до процесу соціалізації в суспільстві.

Дослідженню творчої спадщини Г. Ващенка з питань виокремлення методичних рекомендацій вчителям щодо організації ігрової діяльності учнів як засобу фізичного і розумового розвитку дітей присвячено дослідження О. Тинкалюк, П. Щербань, Н. Яременко. У педагогічній науці до питання ігрової проблематики зверталися М. Алейников, В. Скуратівський, А. Хоменко. З розвитком суспільства гра набуває нових форм. У другій половині ХХ століття педагоги присвячують свої